

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATURY (2021)

kategória C

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

1.

Ukážka 1

V našej galaxii by sa malo nachádzať 36 inteligentných civilizácií, s ktorými by sme sa mohli kontaktovať

Matej Mensatoris 16. júna 2020

Otázka, či sme vo vesmíre sami, má teraz novú odpoveď

Každý z nás sa pri dlhom pohľade na nočnú oblohu pravdepodobne zamyslí, či sme vo vesmíre sami. Zdá sa nám to nereálne a predpokladáme, že niekde v tom nekonečnom priestore predsa len musí žiť aj iná civilizácia. A presne toto si myslia aj vedci.

Od nula po miliardy

Štúdiá vedcov z univerzity v Nottinghamu uverejnená v časopise The Astrophysical Journal uvádza, že v našej galaxii by mohlo existovať 36 aktívnych foriem života, informuje portál IFL Science. Tím prehodnotil slávnú Drakeovu rovnicu, ktorá pojednáva o výpočte mimozemských civilizácií vo vesmíre, keďže obsahovala mnoho neznámych premenných. V praxi to teda vyzeralo, že výpočty pomocou Drakeovej rovnice dosahovali hodnoty od 0 po miliardy. Nedožvedeli sme sa z nej teda [REDAKOVANÉ].

„Klasická metóda odhadu počtu inteligentných civilizácií spočíva v odhadovaní hodnôt týkajúcich sa života, pričom názory na odhady sa značne líšia. Naša nová štúdiá zjednodušuje tieto predpoklady pomocou nových údajov a poskytuje nám solídny odhad počtu civilizácií v našej galaxii,“ uviedol vo vyhlásení hlavný autor štúdie Tom Westby.

Naša Zem nie je špeciálna

Na uskutočnenie nových odhadov použili vedci informácie o jedinom inteligentom živote, ktorý poznáme – o nás. Využili tzv. Kopernikov princíp, ktorý hovorí, že Zem nie je nijakou špeciálnou planétou, a dospeli k záveru, že planéta podobná Zemi, ktorá sa nachádza v obývateľnej zóne od svojej hviezdy, vytvorí život v podobnom časovom rámci ako Zem, teda za približne 5 miliárd rokov.

Týmto spôsobom odstránili niekoľko neznámych z Drakeovej rovnice. Pravdou je tiež to, že od vzniku rovnice v roku 1961 sa naše znalosti o formovaní hviezd a planetárnych systémov výrazne zlepšili.

Veľké „ale“

Na základe výpočtov tak vedci stanovili, že v našej galaxii by sa mohlo nachádzať od 4 do 211 civilizácií, ktoré by boli schopné komunikovať s ostatnými, no najpravdepodobnejšie číslo je 36.

Teraz však prichádza „ale“. Ak by aj tieto civilizácie dokázali s nami komunikovať, sú od nás vzdialené v priemere 17-tisíc svetelných rokov, čo by výrazne sťažovalo komunikáciu.

„Ak zistíme, že inteligentný život je vo vesmíre bežný, ukázalo by nám to, že aj naša civilizácia môže existovať omnoho dlhšie. Ak ich ale nenájdeme, je to zlé znamenie pre našu dlhodobú existenciu. V každom prípade, hľadaním mimozemského života, aj ak nenájdeme nič, objavujeme svoju vlastnú budúcnosť a osud,“ uviedol vo vyhlásení spoluautor štúdie Christopher Conselice.

Zdroj: <https://www.interez.sk/v-nasej-galaxii-by-sa-malo-nachadzat-36-inteligentnych-civilizacii-s-ktorymi-by-sme-sa-mohli-kontaktovat/>, upravené, stiahnuté 17. 6. 2020

1. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?

- a) Prípadné nadviazanie komunikácie s mimozemskými civilizáciami by trvalo 17-tisíc rokov.
- b) Vedci na základe poznatkov z uplynulých 60 rokov potvrdili, že vo vesmíre nie sme sami.
- c) Vedci doplnili Drakeovu rovnicu novými premennými, napríklad Kopernikovým princípom.
- d) Zaužívané vedecké predpoklady, vzorce či metódy môžu byť postupom času prekonané.

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

2. V ktorej časti ukážky 1 sa nenachádza vedeckými faktami podložená domnienka?

- a) **Od nula po miliardy**
- b) **Veľké „ale“**
- c) **Naša Zem nie je špeciálna**

d) **Otázka, či sme vo vesmíre sami, má teraz novú odpoveď**

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

3. Ktorá možnosť predstavuje primárny zdroj kľúčových informácií uvedených v ukážke 1?

a) Matej Mensatoris

b) The Astrophysical Journal

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

c) www.interez.sk

d) IFL Science

4. Ktoré slovo na základe kontextu a významu ukážky 1 patrí na **vyznačené miesto** v nej?

a) *málo*

b) *všetko*

c) *nič*

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

d) *dosť*

5. Ktoré slovo z ukážky 1 sa skloňuje podľa iného vzoru ako ostatné tri?

a) v praxi

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

b) štúdie

c) v galaxii

d) civilizácií

6. V ktorej možnosti sa nachádza zámer autora ukážky 1?

a) propagovať

b) zabávať

c) informovať

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

d) poučać

7. V ktorej možnosti sa nachádza gramaticky a pravopisne správne pomenovanie obyvateľa vesmíru?

a) Bol to vesmíran.

b) Bol to Vesmírčan.

c) Bol to Vesmíran.

d) Bol to vesmírčan.

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

8. Ktorým vetným členom je zvýraznené slovo v nasledujúcej vete?

V článku sa spomína akési veľké „ale“.

a) nezhodným prívlastkom

b) podmetom

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

c) menným prísudkom

d) predmetom

9. Vypíšte z posledného odseku ukážky 1 všeobecné podstatné meno, ktoré vzniklo skladaním. Odpoveď:

spoluautor; Spolu

10. Ktorý slohový postup sa uplatňuje v citáte Toma Westbyho v ukážke 1?

a) výkladový

SPRÁVNNA ODPOVEĎ

b) informačný

c) rozprávací

d) opisný

2. Ukážka 2

Krista Bendová – Monológ

Nepovedz. Dobre. Stačí. Nemusíš.

Premôžem. Zatnem zuby.

Nebudem škrabkať ako myš
na dvere toho, koho ľúbim.

Dost' pokorenia. Treští mráz.

Na kryštál zmrazil slzu mäkkú.

Len neobanuj potom raz,
až sa ti zacnie po človeku.

Zdroj: <http://members.chello.sk/miro.mandak/lyrika1.html#A8>, upravené, stiahnuté 16. 6. 2020

11. V ktorej možnosti sa nachádza jeden z hlavných motívov básne Monológ?

- a) Jestvujú veci, ktoré netreba vypovedať nahlas.
- b) Vlastná hrdosť nám môže spôsobiť trápenie.
- c) Našu prílišnú pokoru môžu druhí zneužiť.
- d) Ak nám na niekom záleží, prekonáme i hnev.

SPRÁVNA ODPOVEĎ

12. Ktorý prvok sa v básni Monológ nenachádza?

- a) zlyhanie komunikácie
- b) zmena postoja
- c) rozpad vzťahu
- d) koniec lásky

SPRÁVNA ODPOVEĎ

13. Dramatickosť a dynamickosť básne Monológ je podporená

- a) jej názvom.
- b) krátkymi vetami.
- c) vyhrážkou v jej závere.
- d) ľúbostnou tematikou.

SPRÁVNA ODPOVEĎ

14. V ktorom verši básne Monológ sa nachádza metafora?

- a) až sa ti zacnie po človeku.
- b) Na kryštál zmrazil slzu mäkkú.
- c) Nepovedz. Dobre. Stačí. Nemusíš.
- d) Len neobanuj potom raz,

SPRÁVNA ODPOVEĎ

15. Do ktorého literárneho druhu patrí ukážka 2?

- a) Do monologickej drámy.
- b) Žiadna možnosť nie je správna.
- c) Do krátkej epiky.
- d) Do spoločenskej lyriky.

SPRÁVNA ODPOVEĎ

16. Ktorý rým sa uplatnil v básni Monológ?

a) striedavý

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

b) združený

c) obkročný

d) prerývaný

17. Ktorým slovom sa začína verš básne Monológ obsahujúci prirovnanie?

a) Dost'

b) Premôžem

c) Nebudem

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

d) Len

3.

Ukážka 3

John Boyne – Môj brat sa volá Jessica

Rodičia stále tvrdili, že do našej rodiny už nepribudne žiadny prírastok, takže to musel byť šok, keď si Jasona jedného dňa posadili, aby mu oznámili, že o šesť mesiacov sa mu predsa len splní želanie, lebo mama čaká bábätko. Vraj bol tou správou taký nadšený, že vybehol do záhrady, dvadsať minút behal stále dookola a kričal, až kým sa mu nezakrútila hlava, spadol a rozbil si ju o záhradného trpaslíka.

Vtedy tá jazva nevznikla.

Keď som sa narodil, vyskytol sa problém. Mal som diery v srdci a lekári mi nedávali veľkú nádej na prežitie. Diera nebola väčšia ako špendlíková hlavička, ale keď ste novorodenec a máte srdce veľké ako arašid, môže to byť dosť nebezpečné. Po niekoľkých dňoch v inkubátore ma preniesli do operačnej sály, kde sa tím chirurgov pokúšal opraviť chybu. Môj brat Jason bol vtedy doma s aupairkou a od strachu tak rumádzgal, že spadol zo stoličky a narazil hlavou na konferenčný stolík.

Ani vtedy mu nezostala jazva.

Lekári povedali rodičom, že ďalší týždeň bude rozhodujúci. ... Jasona priviedli do nemocnice deň po mojej operácii, a aj keď mal iba štyri roky, odmietol sa vrátiť domov a dovtedy otravoval sestričky, kým mu neustlali postieľku vedľa môjho inkubátora a nenechali ho tam prespať.

„Bábätko cíti, že ho niekto stráži,“ povedala jedna z nich. „Určite mu to nezaškodí.“

„Aspoň máme istotu, že je tu v bezpečí,“ vyhlásila mama.

„A nemusíme platiť aupairke dvojnásobok,“ dodal ocko.

Lenže o niekoľko nocí nato začal jeden z prístrojov, čo ma udržiavali pri živote, vydávať zvuky. Jasona to vyľakalo, vyliezol z postieľky a šiel pohľadať lekára, v tme sa potkol o infúzny stojan, a keď po chvíli vošla sestrička, Jason ležal na dlážke v kaluži krvi z rany nad okom, kým ja som vraj spal ako zarezaný.

„Nenechajte brata zomrieť!“ kričal, keď mu sestrička prezerala ranu.

„Nezomrie,“ ubezpečila ho. „Pozri sa, nič mu nie je. Spí ako dudok. Zato ty budeš potrebovať pár stehov. Podrž si uterák na hlave, ideme do ordinácie.“

Lenže Jason bol presvedčený, že som v ohrození a keby ma nechal samého, určite by sa mi stalo niečo strašné. Trval na tom, že nikam nepôjde, a sestrička mu nakoniec zašila ranu priamo na mieste. Musela byť nová, lebo neodviedla práve najlepšiu prácu.

A tak môj brat Jason prišiel k jazve.

Vždy sa mi páčila, lebo kedykoľvek na ňu pozriem, spomeniem si na tú historku, ako sa nechcel odo mňa pohnúť, keď som bol chorý. Pre mňa je to dôkaz Jasonovej [redacted].

Zdroj: <https://www.bux.sk/knihy/578228-moj-brat-sa-vola-jessica.html>, skrátené, stiahnuté 18. 6. 2020

18. Aký bol podľa ukážky 3 Jason ako dieťa?

a) dosť tvrdohlavý

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

b) veľmi nešikovný

c) značne bojzlivý

d) stále uplakaný

19. Mamino vyhlásenie „Aspoň máme istotu, že je tu v bezpečí,“ vyznieva v kontexte ukážky 3

a) ľahkomyseľne.

- b) ustráchano.
- c) nečakane.
- d) humorne.

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

20. Ktoré slovo nemá rovnaké citové zafarbenie ako ostatné tri?

- a) hlavička
- b) trpaslíka
- c) postielky
- d) stolík

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

21. Kto je rozprávačom v ukážke 3?

- a) spisovateľ John Boyne
- b) postavy mamy a ocka
- c) brat zjazveného hrdinu
- d) Jason v dospelom veku

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

22. V ktorej možnosti dochádza k spodobovaniu?

- a) nepribudne žiadny prírastok
- b) nič mu nie je
- c) určite mu to nezaškodí
- d) ako špendlíková hlavička

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ

23. Napíšte na základe kontextu a významu ukážky 3 **chýbajúce** abstraktné podstatné meno z poslednej vety ukážky 3.

Odpoveď:

24. Vypíšte z ukážky 3 prvé slovo prvej uvádzacej vety. Odpoveď:

25. Určte nasledujúcu vetu z hľadiska zloženia a členitosti. Vtedy tá jazva nevznikla.

- a) jednoduchá, dvojčlenná neúplná
- b) jednoduchá, jednočlenná, slovesná
- c) jednoduchá, dvojčlenná, úplná
- d) jednoduchá, jednočlenná, menná

SPRÁVNÁ ODPOVEĎ